

City Deal

Lokale Weerbaarheid Cybercrime

De samenleving wordt alsmat digitaal en de coronacrisis maakt onze afhankelijkheid van digitale systemen treffend duidelijk. Tegelijkertijd nemen de risico's van cyberaanvallen elk jaar fors toe. Internetcriminelen worden steeds slimmer en inventiever waardoor cybercriminaliteit helaas niet meer is weg te denken uit de hedendaagse samenleving. Ondanks het toenemend aantal cyberaanvallen lijken veel burgers en bedrijven digitale risico's te onderschatten waardoor ze gemakkelijk doelwit en slachtoffer worden.

Agenda Stad

Wat gaan we doen in deze City Deal?

Samen met steden bedenken wij in deze City Deal creatieve en innovatieve toepassingen om de cyberweerbaarheid bij burgers en bedrijven te vergroten. De City Deal Lokale Weerbaarheid Cybercrime verbindt steden in hun aanpak van lokale cyberveiligheid door het opzetten van pilots over het bereiken van kwetsbare groepen en het komen tot gedragsverandering. In samenwerking met het Rijk, politie, ondernemers en wetenschap wordt innovatie op digitale weerbaarheid van burgers en bedrijven versterkt, versneld en vervolgens breed verspreid.

Aan welke doelen werkt de City Deal?

1 Bundelen innovatiekracht bij lokale koplopers

Met publieke- en private koplopers wordt geëxperimenteerd met nieuwe aanpakken om de urgentie van cyberweerbaarheid over te brengen en te komen tot gedragsverandering door bijvoorbeeld het bieden van handelingsperspectief. Door van elkaar te leren, samen te werken en goede initiatieven van elkaar over te nemen, ontstaat meer massa en impact.

2 Koppeling landelijke initiatieven op thema cybercrime

- Bestuurlijke aanpak lokale cyberveiligheid (JenV, CCV, G4, G40 en de VNG)
- Convenant 'Eerst checken dan klikken'
- Agenda Digitale Veiligheid (VNG)
- Impact Coalitie Safety en Security (ICSS)

3 Ontwikkelen en verspreiden van nieuwe kennis

Met de projectmatige begeleiding van de City Deal wordt gestructureerd inhoud gegeven aan het inventariseren van de Best Practices en het delen en verspreiden hiervan. De ministeries van EZK, BZK, JenV alsmede de VNG en het CCV nemen hier een actieve rol in.

Naast de projecten is een onderzoeksspoor ingericht om interventies te evalueren en verder te helpen ontwikkelen. Het streven is om alle deelnemende projecten op een wetenschappelijke wijze te evalueren, waarmee nieuwe kennis wordt ontwikkeld.

De lessen en innovaties van de City Deal worden gedeeld (opgeschaald) naar andere partijen. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van een handreiking, bouwstenen voor gemeentelijk beleid, een implementatieplan of via het onderwijs.

4 Bestuurlijke agendering thema lokale aanpak cybercrime

Door de bundeling van krachten vanuit de beleidsdepartementen met de VNG-koepel, het CCV, een flink aantal gemeenten en samenwerkingsverbanden en HBO-onderzoeksinstellingen ontstaat een podium waarmee bestuurlijke aandacht voor het onderwerp versterkt kan worden.

City Deal als leergemeenschap en springplank voor het verspreiden van innovatie

City Deals zijn samenwerkingsverbanden waarin steden, ministeries en andere maatschappelijke partners en/of marktpartijen op basis van gelijkwaardigheid samenwerken. Gedurende de looptijd van 2,5 jaar wordt tot 1 mei 2023 experimenteerruimte gezocht en benut om waardevolle inzichten op te doen die belangrijke input vormen voor nieuw landelijk of stedelijk beleid. Experimenteren, gelijkwaardigheid en innoveren zijn kernbegrippen in City Deals. City Deals zijn een initiatief van het programma Agenda Stad dat in 2015 door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ontwikkeld is.

‘Traditionele criminaliteit is de afgelopen jaren aan het dalen terwijl cybercriminaliteit toeneemt’

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

CCV centrum voor criminaliteitspreventie en veiligheid

Welke partijen en projecten doen er mee in de City Deal?

Het **ministerie van JenV** spant zich in om de resultaten van deze op lokale weerbaarheid gerichte City Deal te integreren in de landelijk JenV-aanpak van de opsporing en vervolging van cybercrime en de daarbij behorende beleidsmatige, juridische en financiële kaders.

Het **ministerie van BZK** spant zich in om mede in het kader van de Agenda digitale overheid de (tussen)resultaten van deze City Deal in te zetten voor een veilig gebruik van een veilige digitale infrastructuur, zodat burgers en bedrijven vertrouwen kunnen houden in de digitale samenleving.

Het **ministerie van EZK**, het **Digital Trust Center (DTC)**, spant zich in om ondernemend Nederland in staat te stellen om haar digitale veiligheid te vergroten.

Het **CCV** en de **VNG** zetten zich in om de resultaten van de binnen de City Deal uitgevoerde projecten breed onder alle gemeenten, regionale samenwerkingsverbanden en PVO's te verspreiden zodat het tegengaan van Cybercrime (in de toekomst) onderdeel kan worden van de integrale veiligheidsplannen op lokaal, regionaal en nationaal niveau.

De **kennisinstellingen** begeleiden een aantal projecten en streven ernaar om alle deelnemende projecten op effect te evalueren. Hiernaast worden verkenningen uitgevoerd op het gebied van bestuurlijke bevoegdheden en interventies in de online wereld, waardoor de praktijkkennis verder wordt ontwikkeld.

Projecten gericht op het MKB

Cyberchef MKB

Gemeente Amersfoort

MKB-ondernemers krijgen steeds vaker te maken met cybercrime of gedigitaliseerde criminaliteit. Veel ondernemers zijn zich bewust van de risico's maar de digitale basisbeveiliging is vaak onvoldoende op orde. De behoefte om dit te verbeteren is groot, maar tegelijkertijd ontbreekt het hen vaak aan een handelingsperspectief. Met Cyberchef wil de gemeente Amersfoort met behulp van IT-studenten en lokale partners de ondernemers weer chef laten zijn van hun digitale keuken!

Pilot multi-channelaanpak digitale preventie helpdesk

PVO Limburg en Expertisecentrum Cyberweerbaarheid Limburg

In Limburg wil men inwoners en (kleine) ondernemers bewuster maken van de digitale risico's en hulp bieden bij het

vergroten van de eigen weerbaarheid. Dit wordt gedaan door drie componenten: 1. Het vormgeven en inrichten van een helpdesk die bemenst wordt door IT-studenten, 2. Lokale campagne om het bewustzijn van inwoners met digitale veiligheid te vergroten, 3. Monitoring van de effecten van deze aanpak.

Cyberbuddies: van awareness naar adaptatie binnen het MKB

PVO regio Rotterdam

PVO regio Rotterdam wil met behulp van ICT-studenten bedrijfsbezoeken organiseren waarbij de student op basis van een analyse, maatwerkadvies levert en indien mogelijk ook direct implementeert. Dit gebeurt omdat uit evaluatie van andere bijeenkomsten gebleken is dat ondernemers blij zijn met tips, maar dat het nog heel lastig is om deze tips ook daadwerkelijk te implementeren in de eigen onderneming. Als basis wordt een 'digitaal fundament veilig ondernemen'

opgesteld. Dit zijn eisen waar de ondernemer minimaal aan moet voldoen, zoals het installeren van de software-update en een passwordmanager.

Friese agrarische sector cyberproof

Gemeente Leeuwarden

De agrarische sector is steeds meer gemechaniseerd door de inzet van melkrobots, koelcellen en automatische toevoer van voeding en medicijnen. De apparaten worden door een beperkt aantal leveranciers geleverd en uit onderzoek blijkt dat deze apparaten zeer kwetsbaar zijn voor digitale criminaliteit. De impact van digitale criminaliteit op een agrarisch bedrijf kan groot zijn. Met dit project wil de gemeente Leeuwarden de digitale weerbaarheid van de agrarische sector verhogen door de digitale weerbaarheid onderdeel te laten uitmaken van de kwaliteitszorgsystemen. In samenwerking met regionale onderwijsinstellingen wil men de agrariërs voorlichten en handelingsperspectief geven.

Ambassadeursnetwerk MKB op cybercriminaliteit

PVO Amsterdam-Amstelland

Ondernemers zullen via de bedrijveninvesteringszones (BIZ) worden geselecteerd en worden getraind en gecertificeerd op het onderwerp cybersecurity en cybercrime met als doel om daarna als 'digitaal ambassadeur' te kunnen fungeren voor hun BIZ en/of branche. Het doel van het project is het verhogen van de aangiftebereidheid, een verhoogd inzicht bij ondernemers welke maatregelen zij kunnen nemen, verlaging van de totale schade van cybercrime en het opzetten van het herstel van hun bedrijfsproces na een aanval.

Help, ik ben gehackt!

PVO Zeeland West-Brabant

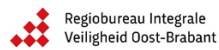
Wanneer ondernemers geconfronteerd worden met cybercrime is er vaak geen crisisplan. Door toegang te hebben tot een nog te ontwikkelen app/website wordt direct concreet handelingskader geboden, zoals het niet uitzetten van de computer (om bewijsmateriaal niet te vernietigen), aangifte doen bij de politie en het nemen van preventieve maatregelen. De app/website moet dienen als een digitale eerste hulpverlening voor bedrijven. Tevens kan men via een 'expert platform' hulp zoeken bij collega ondernemingen die kennis en kunde in huis hebben op het digitale vlak.

Barrièremodel aanpak ransomware

Regiobureau Integrale Veiligheid Oost-Brabant en het Openbaar Ministerie

Samen met ondernemers en maatschappelijke instellingen (als scholen en universiteiten) uit de regio Oost-Brabant wil het Regiobureau Integrale Veiligheid en het OM een barrièremodel ontwikkelen om gijzelsoftware oftewel ransomware tegen te gaan. Ook moet duidelijk zijn wat men moet doen als een bedrijf of instelling getroffen is. Middels ransomware blokkeren criminelen computers of versleutelen zij één of meerdere bestanden. Vaak moeten de slachtoffers een bedrag in virtuele valuta betalen om de computer te ontsleutelen of bestanden terug te krijgen.

Projecten gericht op de gemeente/wijk

Digitale wijkambassadeurs 2.0

Gemeente Breda

In de vorige lichter van cyberprojecten 2019 leidde Breda met succes een groot aantal digitale wijkambassadeurs op. Dit netwerk van goed opgeleide en betrokken ambassadeurs helpt de gemeenten bij de uitvoering van de preventieve aanpak op het gebied van digitale criminaliteit. De wijkambassadeurs zijn een vraagbaak voor bewoners en kunnen doorverwijzen naar de politie voor het doen van aangifte. Breda wil het project nu verder uitbouwen door meer wijkambassadeurs op te leiden en de activiteiten uit te breiden van buurt naar scholen. Zo willen ze in scholen een preventieve aanpak opzetten gericht op bijvoorbeeld sexting en sextortion.

Gemeente Breda

Digitale veiligheid in de wijk

Gemeente Den Haag

De gemeente Den Haag wil samen met de politie en lokale organisaties inzetten op het vergroten van de digitale weerbaarheid van inwoners en ondernemers. Het project start in vier wijken/stadsdelen waarbij inwoners uit deze wijken worden geworven en opgeleid als Digitaal Ambassadeur. De digitale ambassadeurs verspreiden door middel van kleine acties op een laagdrempelige manier informatie over digitale veiligheid in hun eigen wijk. Aan het project wordt een kwalitatief onderzoekstraject verbonden dat wordt uitgevoerd door de Haagse Hogeschool.

Den Haag

‘Denken dat het jou niet zal overkomen kan leiden tot een aanval met gijzelsoftware maar ook tot slachtofferschap van bijvoorbeeld cyberpesten, sexting, grooming en internetkoopfraude.’

Dordrecht Digitaal Weerbaar

Gemeente Dordrecht

Voor Dordrecht is structurele aandacht voor digitale veiligheid een belangrijk uitgangspunt. Door de samenwerking op te zoeken en aan de gaan binnen bestaande structuren en netwerken is de kans groot dat de borging van de aanpak succesvol verloopt.

De focus is gericht op de volgende 3 doelgroepen: jongeren, MKB- ondernemers en laaggeletterden. Voor jongeren werken we onder meer samen met het onderwijs en het jongerenwerk. Voor ondernemers in de MKB trekken we samen op met ondernemers- en werkgeversorganisaties en het Cyberweerbaarheidsnetwerk Drechtsteden. In samenwerking met de Haagse Hogeschool (HHS) en Stichting Lezen en Schrijven wordt digitale weerbaarheid opgenomen in lespakket voor laaggeletterden.

Projecten gericht op jongeren/ouderen/ laaggeletterden

Lokale interventies voor geldezels

Gemeente Haarlem

Geldezels vormen een onmisbare schakel voor criminelen om geld via bankrekeningen van hun slachtoffers door te sluizen naar zichzelf. De gemeente Haarlem ziet dat cybercriminelen jongeren benaderen via bijvoorbeeld scholen, sportverenigingen en in het uitgaansleven. Het doel van dit project is om te voorkomen dat geldezels meewerken met cyber criminele netwerken. Mogelijke interventies van de gemeente Haarlem zijn de inzet van risico-communicatie naar de kwetsbare groepen, inzet van acteur ronselaars en/of begeleidingstrajecten voor geldezels.

Hackshield

Regionaal samenwerkingsverband Noord Holland Samen Veilig (NHSV)

Hackshield is een cybersecurity game voor kinderen tussen de 8 en 12 jaar. Op een speelse manier leren kinderen zich wapenen tegen digitale gevaren. Kinderen worden dan 'Junior Cyber Agent' en worden gestimuleerd het geleerde ook over te brengen op hun (groot)ouders. De gemeente speelt in dit project een belangrijke rol aangezien de burgemeester de kinderen per videobericht zelf oproept om het spel te spelen en Junior Cyber Agent te worden. De kinderen dragen zo ook bij aan een digitaal veiligere leefomgeving. Na enige tijd zal de burgemeester de kinderen live huldigen wat voor die kinderen extra motivatie geeft om het geleerde ook daadwerkelijk toe te passen. In het kader van de regionale pilot HackShield en de gemeente maken we gebruik van de communicatiekanalen van de politie (regionaal en lokaal) en is er iemand aanwezig uit het basisteam bij de lokale huldigingen door de burgemeester. In een aantal gemeenten geeft het politieteam aan dat de Junior Cyber Agents een 'dag mogen meelopen' bij de politie.

Digitaal veilig op weg naar de brugklas

Veiligheidsalliantie regio Rotterdam (VAR)

Leerlingen van de groepen 7 en 8 lopen risico's als zij zich in de digitale wereld begeven. Een laagdrempelig bord- of kwartetspel wordt ontwikkeld om hen bewust te maken van de gevaren. Het spel wordt samen met een educatief programma gratis aangeboden aan de scholen. Hierdoor worden veel jonge internetters bereikt. Het spel en het educatieve programma zorgen voor een minimale belasting voor de leerkrachten. Het spel kan zelfstandig, vooruitlopend op of naast Cyber24 van het CCV worden gespeeld. Het spel kan ook tijdens een ouderavond gespeeld worden, zodat ook de ouders meegenomen worden in de digitale gevaren van kind en volwassene.

Podcastserie Digitale Criminaliteit

Bureau Regionale Veiligheidsstrategie (RVS)
Midden-Nederland

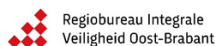
Het luisteren naar podcast neemt steeds meer toe. Vooral mensen in de leeftijd van 20-34 jaar beluisteren podcasts. Voor dit project worden 5 afleveringen gemaakt waarin de afleveringen in de huid kruipen van slachtoffers en daders van digitale criminaliteit. De podcast wordt middels 'immersive storytelling' zo gemaakt dat het voelt alsof je het zelf meemaakt. Op het einde van iedere aflevering geeft een bekende expert zijn visie op wat er in het verhaal gebeurde en wat dat concreet voor de luisteraar betekent.

Storytelling Cybercrime

Regiobureau Integrale Veiligheid Oost-Brabant

Met storytelling wil men de awareness rondom het onderwerp cybercrime bij ouderen en laaggeletterden vergroten. Het verhaal moet gebaseerd zijn op verhalen van slachtoffers. Daarmee is het te vertellen verhaal authentiek, aansprekender en geloofwaardiger. Verschillende verhalenvertellers worden in de regio (door professionals) opgeleid om de kwetsbare doelgroepen voor te lichten over de risico's en cybercrime (zoals digitale babbeltucs en phishing). Dit product gaat onder andere inzet worden bij bijeenkomsten met senioren, in verzorgingshuizen, sociale diensten, taallessen en alfabetiseringscursussen.

Framed

Nationale Politie

Dat je geen fiets mag stelen, dat weten jongeren wel. Maar jongeren hebben vaak geen idee wat er online precies strafbaar is. Mede daarom stijgt het aantal jonge cybercrimedaders de afgelopen jaren. Met de introductie van het lesprogramma Framed wil de politie leerlingen online bewuster maken en cybercrime voorkomen. Framed is een mobiele game die leerlingen op hun eigen smartphone spelen. Het verhaal van Framed speelt zich af op school. De mysterieuze leerling Anne daagt ze via sociale media uit tot het maken van moeilijke keuzes. Framed laat jongeren op indringende wijze ervaren wat cybercrime is en maakt hen bewust van het feit dat cybercrime strafbaar is en wat de gevolgen kunnen zijn, nu en in de toekomst. Het lesprogramma biedt voor de leerlingen een spannende mobiele game en voor docenten voldoende ondersteuning in de vorm van een lesbrief en een presentatie. Framed kan dankzij een subsidie van het ministerie van Justitie en Veiligheid kosteloos aan scholen worden aangeboden. Framed is ontwikkeld en getest in samenwerking met diverse partners uit het onderwijsveld

en enkele scholen. De uitrol vindt plaats in het schooljaar 2020/2021, met als doelgroep jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar. Deze studie biedt inzicht in wat er komt kijken bij het opschalen en uitrollen van pilots op dit gebied.

Weerbaarheidsprogramma Cyber

Gemeente Groningen

De gemeente Groningen ontwikkelt in 2021 een weerbaarheidsprogramma cyber ten behoeve van jongeren met als doel om deze jongeren te beschermen tegen cybercriminaliteit en tegen misbruik door cybercriminelen.

Project gericht op bestuurlijke maatregelen online orde en veiligheid

Bestuurlijke maatregelen online orde

Regionaal samenwerkingsverband Noord Holland Samen Veilig (NHSV)

Binnen het regionale samenwerkingsverband Noord Holland Samen Veilig is de aanpak van cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit een speerpunt de komende jaren. Daarbij is er interesse in het verzamelen en ontwikkelen van bestuurlijke maatregelen om de online orde en veiligheid te handhaven. Hierbij wordt samengewerkt met de Thorbecke Academie, onderdeel van NHL Stenden, die al eerder publiceerden over Burgemeesters in Cyberspace (2018) en Niet bevoegd, wel verantwoordelijk? Handhavingmogelijkheden bij online aangejaagde ordeverstoringen (2020). Met andere partners zoals CCV, VNG en JenV worden ervaringen van bestuurders en experts verzameld en wordt daar waar mogelijk geëxperimenteerd met concrete casuïstiek. Streven is om gemeenten een praktisch handelingsperspectief te verschaffen.

Meer weten?

Het secretariaat van de **City Deal Lokale Weerbaarheid Cybercrime** wordt gevoerd door het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV). Stuur voor meer informatie een mail naar axel.weggelaar@hetccv.nl of kijk op www.agendastad.nl